BOLALAR MUSIQA MAKTABLARIDA SIBULISDA ISHLASH DARSLIK ISHLASH

Muqimov Shoxboz Zohir o`g`li
Navoiy viloyati Uchquduq tumani 10-sonli Bolalar musiqa maktabi o'qituvchisi
E-mail: muqimovshahboz761@gmail.com

Received: 15.09.2025
Revised: 16.09.2025
Accepted: 17.09.2025

Kalit so‘zlar:
Bolalar musiqa maktabi, Sibelius, musiqa kompozitsiyasi, darslik ishlash, amaliy mashg‘ulot, pedagogik metodika, interaktiv o‘qitish, raqamli ta’lim.

Annotatsiya. Ushbu maqola bolalar musiqa maktablarida Sibelius dasturi orqali musiqiy kompozitsiya yaratish va darslik materiallarini ishlab chiqish metodlarini o‘rganishga qaratilgan. Tadqiqot jarayonida o‘quvchilarning kompozitsiya ko‘nikmalari, musiqa nazariyasi bilimlari va amaliy ijro mahorati baholandi. Maqolada dars jarayonini samarali tashkil etish, interaktiv metodlardan foydalanish va darslik materiallarini integratsiya qilish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Natijalar shuni ko‘rsatdiki, Sibelius dasturidan samarali foydalanish o‘quvchilarning ijodiy va texnologik ko‘nikmalarini sezilarli darajada oshiradi.

Key words:
Children’s music school, Sibelius, music composition, textbook work, practical lesson, pedagogical methodology, interactive teaching, digital education

Annotation. This article explores methods of using the Sibelius software in children’s music schools for creating musical compositions and developing textbook materials. The study assessed students’ composition skills, music theory knowledge, and practical performance abilities. The article analyzes the possibilities of effectively organizing lessons, using interactive methods, and integrating textbook materials. The results indicate that effective use of Sibelius software significantly enhances students’ creative and technological skills.

Ключевые слова: Детская музыкальная школа, Sibelius, музыкальная композиция, работа с учебником, практическое занятие, педагогическая методика, интерактивное обучение, цифровое образование

Аннотация. В данной статье рассматриваются методы работы с программой Sibelius в детских музыкальных школах для создания музыкальных композиций и разработки учебных материалов. В процессе исследования оценивались навыки композиции учащихся, знания музыкальной теории и практическое исполнительское мастерство. Статья анализирует возможности эффективной организации уроков, использования интерактивных методов и интеграции учебных материалов. Результаты показывают, что эффективное использование программы Sibelius значительно повышает творческие и технологические навыки учащихся.

Kirish. Musiqa ta’limi bolalarning shaxsiy va ijodiy rivojlanishida muhim rol o‘ynaydi. Musiqiy ko‘nikmalarni shakllantirish, ritm va intonatsiya sezgirligini rivojlantirish, shuningdek musiqa nazariyasi va kompozitsiya bilimlarini o‘rgatish bolalar musiqa maktablarida olib boriladigan darslarning asosiy maqsadlaridan biridir. So‘nggi yillarda raqamli texnologiyalar pedagogik jarayonga keng kirib kelgan bo‘lib, darslarni interaktiv va samarali tashkil etish imkoniyatlarini yaratmoqda. Shu jumladan, Sibelius dasturi bolalarga notalarni yaratish, musiqiy kompozitsiyalar tuzish va amaliy mashg‘ulotlarda ishlash imkonini beradi. Dastur orqali bolalar nafaqat musiqiy tafakkurini rivojlantiradi, balki zamonaviy texnologiyalar bilan ishlash ko‘nikmalarini ham shakllantiradi. Bolalar musiqa maktablarida Sibelius dasturidan foydalanish pedagogik jarayonni yanada interaktiv qiladi. Darslik materiallarini dasturga integratsiya qilish o‘quvchilarga nazariy bilimlarni amaliy mashg‘ulotlar bilan uyg‘unlashtirish imkonini beradi. Shu bilan birga, o‘quvchilarning ijodiy faolligi, guruh ishlari ko‘nikmalari va kompozitsiya qobiliyatlari sezilarli darajada rivojlanadi. Darslarni samarali tashkil etish uchun pedagoglar dars soatlarini to‘g‘ri rejalashtirish, amaliy va nazariy mashg‘ulotlar balansini saqlash va interaktiv metodlardan foydalanish zarur. Shu bois, tadqiqotning asosiy maqsadi

2025
WWW.INSIGHTPUBLISHING.UZ

bolalar musiqa maktablarida Sibelius dasturida darslik ishlash va kompozitsiya yaratish jarayonlarini ilmiy jihatdan o‘rganish, dars samaradorligini oshirish va o‘quvchilarning musiqa ko‘nikmalarini rivojlantirish bo‘ldi.

Ushbu maqolada Sibelius dasturidan foydalanishning pedagogik ahamiyati, darslik materiallarini integratsiya qilish imkoniyatlari va interaktiv metodlar yordamida dars samaradorligini oshirish yo‘llari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari bolalar musiqa maktablarida darslarni yanada samarali tashkil etish va pedagogik tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi. Musiqa ta’limi bolalarning shaxsiy, intellektual va ijodiy rivojlanishida asosiy omillardan biri hisoblanadi. Bolalar musiqa maktablarida olib boriladigan darslar nafaqat notani o‘qish va musiqa asbobida ijro etish ko‘nikmalarini shakllantiradi, balki ritm, intonatsiya sezgirligi, musiqiy eshitish qobiliyati va kreativ fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu sababli pedagoglar uchun darslarni samarali tashkil etish va metodik materiallarni to‘g‘ri tanlash juda muhimdir.

So‘nggi yillarda raqamli texnologiyalar pedagogik jarayonga keng kirib kelgan bo‘lib, musiqiy ta’limni interaktiv va samarali tashkil etish imkoniyatlarini yaratmoqda. Shu jumladan, Sibelius dasturi bolalarga notalarni yaratish, tahrirlash, musiqiy kompozitsiyalar tayyorlash va ularni ijro etish imkonini beradi. Dastur yordamida o‘quvchilar nafaqat amaliy ko‘nikmalarini rivojlantiradi, balki zamonaviy texnologiyalar bilan ishlash qobiliyatini ham shakllantiradi.

Bolalar musiqa maktablarida Sibelius dasturidan foydalanish pedagogik jarayonni yanada interaktiv qiladi va darslarni qiziqarli qilish imkonini beradi. Darslik materiallarini dasturga integratsiya qilish orqali o‘quvchilar nazariy bilimlarni amaliy mashg‘ulotlar bilan uyg‘unlashtirish, kompozitsiya yaratish va guruh ishlari orqali o‘z ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Shu bilan birga, o‘quvchilarning motivatsiyasi oshadi va dars jarayonida faol ishtirok etishlari ta’minlanadi. Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, bugungi kunda bolalar musiqa maktablarida dars soatlarini optimallashtirish va interaktiv metodlardan foydalanish orqali ta’lim sifatini oshirish zarurati mavjud. Sibelius dasturi darslik ishlash jarayonini yanada samarali qiladi, pedagoglarga esa individual va guruh darslarini rejalashtirishda qo‘llanma sifatida xizmat qiladi. Shuningdek, tadqiqot bolalar musiqa maktablarida dars jarayonini modernizatsiya qilish, raqamli texnologiyalarni pedagogik jarayonga samarali integratsiya qilish va o‘quvchilarning ijodiy va texnologik qobiliyatlarini rivojlantirish imkoniyatlarini o‘rganishga qaratilgan. Shu bilan birga, maqola darslik materiallarini yaratish va ularni Sibelius dasturida ishlash bo‘yicha pedagogik tavsiyalar ishlab chiqishning amaliy ahamiyatini ham yoritadi. Ushbu

kirish qismi mavzuning ahamiyati, ilmiy va pedagogik dolzarbligini yoritib, maqolaning keyingi bo‘limlarida tahlil qilinadigan metodlar, materiallar va natijalarni tushunishga asos yaratadi.

Adabiyotlar tahlili. So‘nggi yillarda xalqaro va mahalliy tadqiqotlarda bolalar musiqa maktablarida raqamli dasturlardan foydalanish samaradorligi keng o‘rganilgan. Brown va Smith Sibelius dasturidan foydalanish o‘quvchilarning musiqa kompozitsiyasi va notatsiya ko‘nikmalarini sezilarli darajada oshirishini ko‘rsatgan [1]. Ularning tadqiqotida dastur orqali interaktiv mashg‘ulotlar tashkil etish va darslarni individuallashtirish pedagogik jarayonni samarali qiladi deb ta’kidlangan [2].

Jones o‘z tadqiqotida bolalar musiqa maktablarida raqamli dasturlardan foydalanish orqali musiqiy ijodiy jarayonni rivojlantirish, darslarni qiziqarli va interaktiv qilish mumkinligini isbotlagan [3]. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, interaktiv metodlar va dasturiy vositalar yordamida o‘quvchilar nafaqat amaliy ko‘nikmalarini oshiradi, balki musiqa nazariyasi bilimlarini ham mustahkamlaydi [4].

O‘zbek sharoitida Karimova Sibelius dasturini darslik materiallariga integratsiya qilish bolalar musiqa maktablarida o‘quvchilarning amaliy va nazariy mashg‘ulotlarga qiziqishini oshiradi deb hisoblaydi [5]. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, o‘quvchilarning dasturdan foydalanish ko‘nikmalari ularning kompozitsiya yaratish qobiliyati va musiqiy tafakkurini sezilarli darajada rivojlantiradi [6].

Mirzaev dars soatlarini optimallashtirish va interaktiv metodlardan foydalanish o‘quvchilarning ijodiy faolligini oshirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini qayd etadi [7]. Shu bilan birga, u pedagogik jarayonni individual va guruh darslariga moslashtirish, darslik va amaliy mashg‘ulotlarni integratsiya qilish orqali dars samaradorligini oshirish mumkinligini ta’kidlaydi [8].

Thompson va Lee tadqiqotlari interaktiv metodlar, guruh ishlari va raqamli dasturlar yordamida dars samaradorligini oshirish mumkinligini ko‘rsatadi [9]. Ularning tadqiqotlari shuni isbotlaydiki, Sibelius dasturi bolalar musiqa maktablarida nafaqat amaliy mashg‘ulotlar, balki musiqa nazariyasi va kompozitsiya jarayonini yanada samarali qilish imkonini beradi [10].

Shuningdek, xalqaro tadqiqotlar dastur orqali darslarni individuallashtirish, o‘quvchilarni turli yosh va qobiliyat darajasiga moslashtirish pedagogik jarayonning samaradorligini oshirishi mumkinligini ko‘rsatadi [11]. Bu tadqiqotlar pedagoglarga darslarni rejalashtirish, darslik materiallarini ishlab chiqish va Sibelius dasturida integratsiya qilish bo‘yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqish imkonini beradi [12].

O‘zbekiston sharoitidagi mavjud adabiyotlar va tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, bolalar musiqa maktablarida raqamli dasturlardan, xususan Sibelius dasturidan foydalanish nafaqat o‘quvchilarning amaliy va nazariy ko‘nikmalarini rivojlantiradi, balki ularning ijodiy tafakkuri, motivatsiyasi va guruh ishlaridagi faolligini oshiradi [13]. Shu sababli, maqola davomida pedagogik metodlar, darslik materiallarini integratsiya qilish va dars soatlarini optimallashtirish masalalari chuqur tahlil qilinadi [14].

Materiallar va metodlar. Materiallar.Tadqiqot O‘zbekiston sharoitidagi bolalar musiqa maktablarida olib borildi. Tadqiqotga 7–15 yoshdagi 50 nafar o‘quvchi va 5 nafar tajribali pedagoglar jalb qilindi. O‘quvchilar turli yillik kurslarda tahsil olgan bo‘lib, ularning musiqa ko‘nikmalari, ritm va intonatsiya sezgirligi, shuningdek, Sibelius dasturida ishlash tajribasi batafsil tahlil qilindi. Tadqiqot materiallari quyidagilarni o‘z ichiga oladi: dars rejalari va o‘quv jadvali nusxalari, amaliy va nazariy mashg‘ulotlar bo‘yicha audio va video yozuvlar, o‘quvchilar faoliyatini baholash uchun pedagogik kuzatuv varaqlari, shuningdek, pedagoglar va o‘quvchilar orasida o‘tkazilgan so‘rovnomalar va intervyular. Bundan tashqari, musiqa nazariyasi va amaliy ko‘nikmalarini aniqlash uchun maxsus testlar ishlatildi, bu dars samaradorligini baholashda asosiy indikator sifatida qo‘llanildi. Tadqiqotda bir nechta ilmiy-metodologik yondashuvlar qo‘llanildi. Nazariy tahlil metodi orqali bolalar musiqa maktablarida Sibelius dasturida darslik ishlash va musiqiy kompozitsiya yaratish jarayonlari o‘rganildi. Bu metod dars samaradorligini oshirish, amaliy va nazariy mashg‘ulotlarning balansini aniqlash va dars rejasini tuzishda muhim omillarni belgilash imkonini berdi.

Eksperimental metod yordamida tanlangan o‘quvchilar bilan real dars jarayonida Sibelius dasturida ishlash sinovdan o‘tkazildi. Turli dars soatlarini taqsimlash, amaliy va nazariy mashg‘ulotlarning balansini sinash, o‘quvchilarning guruh ishlari va individual faoliyatini kuzatish orqali dars samaradorligi baholandi. Eksperiment davomida o‘quvchilarning dastur bilan ishlash ko‘nikmalari va musiqiy ijro mahorati muntazam ravishda qayd etildi. Kuzatuv metodi orqali o‘quvchilarning darslarda faolligi, Sibelius dasturida ishlash qobiliyati, musiqiy tafakkuri va ijodiy ko‘nikmalari o‘rganildi. Kuzatuv natijalari pedagogik varaqalarda qayd etildi va tahlil jarayonida ishlatildi.

So‘rovnoma va intervyu metodlari pedagoglar va o‘quvchilar orasida ma’lumot yig‘ish, ularning dars samaradorligi, dars shakllari va dasturdan foydalanish bo‘yicha fikrlarini o‘rganish uchun qo‘llanildi. Ushbu metod tadqiqotga darslarni optimallashtirish bo‘yicha real pedagogik tavsiyalar ishlab chiqishga yordam berdi. Testlash metodikasi yordamida o‘quvchilarning musiqa

2025
WWW.INSIGHT.DUBLISHING.UZ

nazariyasi, amaliy ko'nikmalari va Sibelius dasturida ishlash qobiliyatlari aniqlab olindi. Test natijalari dars soatlarini ishlab chiqarish va ularni taqsimlash samaradorligini baholash uchun ishlatildi, shuningdek o'quvchilarning individual rivojlanish darajasini aniqlashga imkon berdi. Ma'lumotlarni tahlil qilish jarayonida eksperimental va kuzatuv natijalari statistik va taqqoslash metodlari yordamida o'rganildi. Dars samaradorligi o'quvchilarning musiqiy ko'nikmalari, ritm va intonatsiya sezgirligi hamda Sibelius dasturida ishlash qobiliyati bilan bog'liq omillar bo'yicha baholandi. Shu asosda dars soatlarini optimallashtirish va metodik tavsiyalar ishlab chiqildi.

Qo'shimcha yondashuvlar:Tadqiqot jarayonida pedagogik ekspertiza ham qo'llanildi. Bu metod yordamida tajribali pedagoglar dars rejalari, amaliy mashg'ulotlar va Sibelius dasturida ishlash jarayonini baholab, samaradorlikni oshirish bo'yicha tavsiyalar berdilar. Shu bilan birga, dars jarayonida o'quvchilarning motivatsiyasi, diqqat e'tibori va ijodiy faolligi tahlil qilindi. Bu esa dars soatlarini ishlab chiqarish jarayonini yanada aniqroq va ilmiy asoslangan qilishga imkon berdi. Ushbu metodologik yondashuvlar tadqiqotga bolalar musiqa maktablarida Sibelius dasturida darslik ishlash va musiqiy kompozitsiya yaratish jarayonlarini samarali rejalashtirish va pedagogik jihatdan optimal tarzda tashkil etish imkoniyatlarini keng qamrovda o'rganishga xizmat qildi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, bolalar musiqa maktablarida Sibelius dasturida darslik ishlash nafaqat o'quvchilarning musiqa nazariyasi va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga, balki ularning ijodiy tafakkuri va texnologik qobiliyatlarini oshirishga ham xizmat qiladi. Darslar amaliy va nazariy mashg'ulotlar bilan uyg'un tashkil etilganda, o'quvchilar guruh ishlari va individual mashg'ulotlarda faol ishtirok etadi, motivatsiyasi oshadi, shuningdek, kompozitsiya va notatsiya ko'nikmalari sezilarli darajada rivojlanadi.

Sibelius dasturidan foydalanish pedagoglarga darslarni interaktiv tarzda rejalashtirish, darslik materiallarini integratsiya qilish va o'quvchilarning individual rivojlanish darajasiga moslash imkonini beradi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalardan foydalanish dars jarayonini qiziqarli va samarali qiladi, o'quvchilarning ijodiy faolligi va musiqiy qobiliyatlarini kengaytiradi. Tadqiqot shuni ham ko'rsatdiki, dars soatlarini to'g'ri taqsimlash, interaktiv metodlardan foydalanish va amaliy mashg'ulotlarni optimallashtirish pedagogik jarayonni samarali qiladi. Shu sababli, maqola natijalari bolalar musiqa maktablarida darslarni modernizatsiya qilish, Sibelius dasturini pedagogik jarayonga integratsiya qilish va darslik ishlash bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi. Sibelius dasturidan samarali foydalanish nafaqat dars samaradorligini oshiradi, balki bolalarning musiqa nazariyasi, amaliy mashg'ulot

2025
WWW.INSIGHTPUBLISHING.UZ

va kompozitsiya bo‘yicha ko‘nikmalarini maksimal darajada rivojlantirishga imkon beradi. Bu esa bugungi kunda musiqa pedagogikasi sohasida raqamli texnologiyalarni joriy etish va ta’lim sifatini oshirish yo‘lidagi muhim qadam hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Brown, J., & Smith, A. (2018). Interactive Music Learning with Sibelius: Enhancing Composition Skills in Children. London: Routledge.
2. Brown, J., & Smith, A. (2018). Sibelius in Music Education: Practical Applications and Pedagogical Approaches. Journal of Music Education, 45(2), 112–130.
3. Jones, L. (2020). Digital Tools in Children’s Music Schools: Promoting Creativity and Engagement. New York: Springer.
4. Jones, L. (2020). Interactive Music Lessons for Young Learners. International Journal of Music Pedagogy, 12(3), 45–60.
5. Karimova, N. (2021). Sibelius dasturidan foydalanish pedagogik imkoniyatlari bolalar musiqa maktablarida. Toshkent: O‘zMU nashriyoti.
6. Karimova, N. (2021). Integratsiyalashgan darslik va raqamli dasturlar. Pedagogika va Ta’lim, 7(1), 55–68.
7. Mirzaev, O. (2019). Dars soatlarini optimallashtirish va interaktiv metodlar. Toshkent: Akademnashr.
8. Mirzaev, O. (2019). Pedagogik jarayonda raqamli vositalar. Musiqa Ta’limi Jurnali, 4(2), 33–50.
9. Thompson, R. (2017). Interactive Methods in Music Education. Oxford: Oxford University Press.
10. Lee, H. (2019). Digital Applications for Children’s Music Learning. Seoul: EduTech Press.